

اعتماد عموم مردم به بازار اوراق بهادار باعث توسعه و گسترش تولید در کشور می‌شود، زیرا شرکت‌های تولیدی در این بازار منابع مالی خود را تأمین می‌کنند. جرائم بازار اوراق بهادار به تولید کشور ضرر می‌زند و باعث کاهش اعتماد عموم مردم نسبت به سلامت بازار می‌شود. برای حمایت از سرمایه‌گذاران بازار اوراق بهادار، نظام‌های حقوقی باید به طور عمده اعمالی را که باعث سلب اعتماد مردم نسبت به عادلانه بودن بازار می‌شود، جرم‌نگاری و مجازات تعیین کند.

■ ■ ■

فقدان مبانی نظری و نبود آگاهی کامل در هر حوزه‌ای به ظهور قوانین ناکارآمد در آن حوزه منجر خواهد شد. شناسایی قوانین مرتبط با بازار اوراق بهادار در کشور برای علاقه‌مندان به این حوزه ضروری است. بسیاری از مردم در حال حاضر بخشی از سرمایه خود را در این بازار سپرده‌اند و مؤثر بودن ضمانت اجرای قوانین این حوزه بسیار مهم است.

■ **خسارت جرم‌های اقتصادی نسبت به جرم‌های خیابانی**

یکی از مهم‌ترین جرائم اقتصادی، جرائم مربوط به بازار بورس و اوراق بهادار است. جرم اقتصادی جرمی نیست که ویژگی اقتصادی داشته باشد، بلکه جرمی است که آثار و تبعات سوء اقتصادی دارد؛ بنابراین کسی نمی‌تواند به طور کامل از گزند جرم اقتصادی به دور یاد امان باشد.
بزه‌دیدگی اقتصادی برای شرکت‌های بزرگ امری پذیرفته شده‌است، زیرا دوسوم آنها می‌پذیرند که به طور منظم هدف این جرم قرار می‌گیرند. این جرائم می‌تواند به کارکرد نهاد اقتصادی مانند بورس آسیب زده و موجب سلب اعتماد کنشگران اقتصادی شود؛ همانگونه که پرونده انسرون (AFFAIRE ENRON) در ایالات متحده امریکاه اعتماد سرمایه‌گذاران بازار بورس و در نهایت رونق اقتصادی این کشور آسیب رساند.

اگر چه جرائم اقتصادی در آمار رسمی بزهکاری جایگاه بالایی ندارد، ولی آثار آن بسیار زیاد و نگران‌کننده است. پژوهش‌های جرم‌شناختی در دانشگاه کلمبیا نشان می‌دهد که خسارت ناشی از جرم‌های اقتصادی حداکثر تا ۴۰ برابر بیشتر از جرم‌های خیابانی است. سرمایه به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تولید، نقش فعال در توسعه اقتصادی می‌تواند به کار، پس ضروری است که انگیزه‌های کافی برای استفاده کارا از آن فراهم شود.

بنابراین محافظت مؤثر از ساختارهای اقتصادی کشور، به خصوص بازار سرمایه و بورس، در پیشرفت تولید بسیار حائز اهمیت است.

■ **جرم‌های یقه سفیدها**

بیشتر مرتکبان جرائم و تخلفات بورسی در علم جرم‌شناسی با عنوان «یقه سفیدها» شناخته می‌شوند که به طور معمول نه اقرار عادی جامعه، بلکه از اشخاص حرفه‌ای، متخصص، دارای ضریب هوشی بالا، ذی‌نقد، دارای بنیه و پشتیبانی مالی بالا، عضو هیئت مدیره بسیاری از شرکت‌ها و دارای رانت اطلاعاتی قوی هستند.

این اشخاص دارای موقعیت اجتماعی و اقتصادی بالا و مورد احترام مردم، مقامات سیاسی و قضایی هستند. مرتکبان جرائم و تخلفات بورسی بدون توسل به اقدامات خشونت‌آمیز و اعمال حسب ظاهر قانونی، منفعت مالی کلانی نصب خود می‌کنند. این افراد که معمولاً به صورت سازمان یافته و تشکیلاتی فعالیت می‌کنند، برای مخفی کردن منشأ جرم و شیوه‌های ارتکاب آن از وسایل و امکانات پیچیده‌ای استفاده می‌کنند.

موضوع قابل بررسی در جرائم بورسی این است که برخی

سود مجرمان اقتصادی از نقص قوانین

جرائم بورسی در قوانین کشور نیاز به تشدید مجازات دارند

محمد مهدی رضایی جوان

حقوقدانان معتقدند جرائم مربوط به بورس در صورتی می‌تواند مصداق جرائم اقتصادی باشند که در سطح وسیعی بر بازار بورس تأثیر گذاشته و معاملات بورسی را مختل نماید، از این رو تحت عنوان جرائم اقتصادی قابل شناسایی هستند.

■ **نوآوری‌های قانون بازار اوراق بهادار**

بازار سرمایه در ایران از دهه ۱۳۵۰ وارد عرصه نظام اقتصادی شده‌است. سیاستگذاران در سال ۱۳۴۶ و با راهاندازی سازمان کارگزاران بورس و اوراق بهادار در راستای شکل دهی مناسب و تنظیم تمامی فعالیت‌های بازار سرمایه ایران و همچنین هنجارهای سنجیده در این پهنه گام برداشتند.

از آن زمان به بعد مقررات متعددی در این زمینه به تصویب رسیده‌است. در سال ۱۳۸۴ با تدوین و تصویب «قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» زمینه تا ۴۰ برابر بیشتر از جرم‌های خیابانی است. سرمایه به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تولید، نقش فعال در توسعه اقتصادی می‌تواند به کار، پس ضروری است که انگیزه‌های کافی برای استفاده کارا از آن فراهم شود.

بنابراین محافظت مؤثر از ساختارهای اقتصادی کشور، به خصوص بازار سرمایه و بورس، در پیشرفت تولید بسیار حائز اهمیت است.

داد

اجرای قوانین بورس به طور مستقیم با حقوق و اموال سرمایه‌گذاران در ارتباط است.

از طرف دیگر، خریدار و فروشنده به طور متقابل با یکدیگر به دادوستد نمی‌پردازند و در بیشتر مواقع یکدیگر را نمی‌شناسند و این موضوع خود می‌تواند ریسک انجام ندادن تعهد را بالا ببرد.

از جمله نوآوری‌های قانون بازار اوراق بهادار، جرم‌نگاری‌های جدید و خلق عناوین مجرمانه نوین است به مجازات کلاهبرداری مراجعه کند

حقوقی

سرویس اجتماعی ۰۹۸۴۹۸۴۰

به بیان مجازات پرداخته شده و سپس طی چندین بند به چند عمل مجرمانه تصریح شده‌است. به این نحو به قانوننگاری این ایراد جدی وارد است که جرائم مورد نظر در اغلب موارد هیچ ارتباطی به هم ندارند تا همه آنها را در یک ماده درج کنیم.

این موضوع، خود موجب کارایی و بازدارندگی ضمانت اجراها در این ماده شده‌است و همچنین از نظر اقتصادی نیز کارایی ندارد. به این ترتیب، از هدف وضع ضمانت اجرا که بازدارندگی است، دور خواهیم ماند. به همین دلیل حقوقدانان پیشنهاد کرده‌اند هر یک از اعمال مجرمانه و به خصوص ماده ۴۶ به طور مستقل جرم‌نگاری شود.

■ **مجازات حبس مناسب نیست**

برخی بر این باور هستند که اگر مجازات جزای نقدی تنها مجازات رفتار بزهکارانه باشد، در بسیاری از موارد کارایی لازم را برای بازدارندگی از جرائم نخواهند داشت؛ از جمله زمانی که ثروت بزهکار به اندازه‌ای است که به راحتی می‌تواند جزای نقدی تعیین شده را پرداخت کند.

حقوقدانان و اقتصاددانان در این‌صورت وضعیت مجازات حبس را به عنوان یک مکمل بازدارنده تجویز می‌کنند. مجازات حبس در مقایسه با جزای نقدی، هزینه بسیار بیشتری را برای جامعه دارد. بنابراین هر چه میزان حبس بیشتر باشد، سبب افزایش هزینه جامعه می‌شود. سیاستگذاران قضات باید تا جایی که می‌توانند از مجازات جزای نقدی استفاده کنند و تنها در صورتی که این مجازات اثر بازدارندگی نداشته‌باشد، به مجازات حبس متوسل شوند.

برخی کارشناسان معتقدند که نباید از مجازات حبس استفاده شود. در صورتی که میزان زیان وارده از میزان ثروت بزهکار بیشتر باشد، جزای نقدی به اندازه ثروت شخص تعیین می‌شود. از این‌رو برخی کارشناسان می‌گویند که زندان، تنها در شرایطی مطلوب و بهینه است که منافع نهایی بازدارندگی آن از هزینه‌های نهایی دیگر مجازات‌ها بیشتر شود.

■ **مناسب‌ترین مجازات**

از دیدگاه اقتصادی حقوق، مجازات جزای نقدی به عنوان یکی از ضمانت اجرای‌های کیفری در بورس از دو نظر بر مجازات حبس ترجیح دارد.

تخصت اینکه این مجازات در مقایسه با مجازات حبس، با مایلی چندانی ندارد. بنابراین دولت نیازی ندارد که منابع مالی خود را برای آن هزینه کند. دوم اینکه هزینه‌های اجرای مجازات نقدی در مقایسه با هزینه‌های اجرای مجازات حبس بسیار کمتر است.

در خصوص جرائم مربوط به بورس و بازار اوراق بهادار دلیل سومین نیز وجود دارد و آن این است که جرائم موظف به نگهداری آن در حساب‌های جداگانه است، در خلاف مقررات به نفع خود یا دیگران استفاده کند، به مجازات حبس قرار می‌دهند. چرا که دولت باید مجازات جزای نقدی را برای افزایش درآمد محکوم خواهد داشت، البته به شرطی که باسود حاصله از نقض تناسب داشته‌باشد. یعنی مجرم سودی نکند که با رغبت جرمه را بپردازد.

در حقوقدان بزرگ یعنی شاول و پولینسکی در کتاب‌های خود تصریح کرده‌اند که برای تعیین مجازات کارآمدی جزای نقدی، سیاستگذار لازم است به حساب‌های کارآمدی جزای نقدی بپردازد. یعنی احتمال دستگیری در میزان جزای نقدی باید برابر یا ضرر برده‌یده باشد تا حالت کارآمد برای جزای نقدی ایجاد شود.

در واقع بزهکاران فقط زمانی که سود مجرمانه بیش از زیان وارده باشد، مرتکب آن خواهند شد. این معیار برای تعیین میزان جزای نقدی، معیار عامی است که استفاده از آن در جرائم بورسی نیز کاربرد دارد.

■ **کارشناسی ارشد مدیریت اصلاح و کیفرهای قضایی دانشگاه علوم قضایی**

نمی‌توان یک سیاست جنایی منسجم، مدرن و دارای هدف را تبیین و آن را با مدل‌های شناخته شده و معتبر علمی مقایسه کرد.

■ **نبود کارایی و بازدارندگی در چند ماده قانونی**

بر اساس ماده ۴۷ حقوق کیفری، اشخاصی که اطلاعات خلاف واقع یا مستندات جعلی را به «سازمان» یا «بورس» ارائه یا تصدیق کنند یا از اطلاعات، اسناد یا مدارک جعلی در تهیه گزارش‌های موضوع این قانون استفاده کنند، حسب مورد به مجازات‌های مقرر در قانون مجازات اسلامی مصوب ۶ خرداد ۱۳۷۵ محکوم خواهند شد.

بر اساس ماده ۵۰ حقوق کیفری هم «کارگزار یا همان معامله‌گر» یا «کارگردانی» که اوراق بهادار و وجوهی را که برای انجام معامله به وی سپرده شده و وی موظف به نگهداری آن در حساب‌های جداگانه است، در این اجمال گویی دست مجری قانون باز می‌ماند. تبیین نکردن مفهوم و بسنده کردن به مصداق امکان تفسیر به ضرر متهم را افزایش داده و همچنین احتمال سوءاستفاده را بالا می‌برد.

همچنین با نگاهی به متون قانونی مربوط به مصداق جرائم اقتصادی در حقوق کیفری ایران مانند مواد ۴۷ و ۴۸ و ۵۰ به این نتیجه دست پیدا می‌کنیم که با توجه به آشفتگی و پراکندگی موجود در وضع قوانین اصولاً

داد

قانونگذار در وضع مواد ۴۷ و ۴۸ و ۵۰ قانون بازار اوراق بهادار از شیوه احکامی استفاده کرده‌است. در این شیوه، قانونگذار در متن یک قانون جرم را تعریف و پیش بینی کرده ولی مجازات را در همان ماده تعریف نکرده‌است؛ یعنی قانونگذار در ذیل آن مفاد به ذکر جمله‌ای مثل «مجازات این جرم، مجازات کلاهبرداری است و …»

بسنده کرده و قاضی برای مطالعه مجازات ناچار است به مجازات کلاهبرداری مراجعه کند

سوار بر اژدهای یانگ تسه!

بررسی آثار حقوقی بیبوستن ایران به سازمان همکاری‌های شانگهای

منطقه‌ای و جهانی که در پیش رو دارد، نقش بسزایی ایفا کند، خصوصاً در مسائل امنیتی منطقه، این سازمان با حرکتی سریع از نظر اقتصادی به‌ویژه در زمینه حمل و نقل زمینه را برای توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی فراهم می‌کند و با انجام آزمایش‌های نظامی با کشورهای عضو و شاید بتوان این تصور را داشت که این سازمان در آینده به صورت یک اتحادیه همانند اتحادیه اروپا

ازکوشه‌ونگر

تخلیه ۵۴ درصد

از انبارهای اموال تملیکی

سال‌هاست به واسطه وضعیت نابسامان انبارهای سازمان اموال تملیکی، زیان‌های زیادی به بیت‌المال وارد می‌شود. فاسد شدن، آسیب دیدن و مستهلک شدن کالاهای اساسی و اقلام غذایی به دلیل رعایت نکردن قواعد انبارداری و دپوی نامناسب این کالاها از جمله مهم‌ترین مشکلات و معضلاتی است که در انبارهای سازمان اموال تملیکی به چشم می‌خورد.

ششم آبان‌ماه در جریان سفر حجت‌الاسلام محسنی اژه‌ای، رئیس قوه قضائیه به استان خوزستان، مسئولان عالی قضایی از جمله دادستان کل کشور و رئیس سازمان بازرسی ماوریت یافتند از بنادر اسام خمینی (ره) و خرمشهر و همچنین انبارهای گمرک و سازمان اموال تملیکی بازدید کنند.

■ **شروع ماجرا از آبان**

در جریان جلسه ششورای عالی قوه‌قضائیه در روز دهم آبان‌ماه نیز رئیس دستگاه قضا دستورات مشخصی برای ساماندهی وضعیت اموال تملیکی صادر کرد. وی به دادستان کل کشور و رئیس سازمان بازرسی هم برای رفع مشکل نگهداری کالا در انبارها مأموریت داد.

وضعیت نابسامان انبارهای سازمان اموال تملیکی و گزارشاتی که در این زمینه به رئیس دستگاه قضا رسید، موجب شد حجت‌الاسلام محسنی اژه‌ای صبح روز جمعه ۱۴ آبان‌ماه، بازدیدی سه ساعته از انبار مرکزی جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی در تهران انجام دهد و از نزدیک در جریان عملکرد و مسائل و مشکلات این مجموعه قرار گیرد.

■ **رشد ۱۸۰ درصدی کالاهای غیرقابل مصرف**

پس از ورود رئیس دستگاه قضا به موضوع ساماندهی اموال تملیکی و با کمک سایر قوا و دستگاه‌های مربوطه، تحولی در سازمان اموال تملیکی ایجاد شده به طوری که

استان‌های سراسر کشور نیز به صورت گسترده نسبت به تعیین تکلیف کالاها، اقدامات لازم را انجام دادند.

بررسی روند انهدام کالاهای غیرقابل مصرف در مدت سه ماهه بعد از ورود دستگاه قضا به این مسئله نشان می‌دهد که در ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل انهدام کالاهای غیرقابل مصرف بار شد ۱۸۰ درصدی رو به‌رو بوده‌است و انهدام کالاهای غیرقابل مصرف موجود در انبارهای اموال تملیکی در سه ماه گذشته نسبت به مدت مشابه سال قبل با رشد ۵۰۰ درصدی رو به‌رو بوده‌است. بر اساس گزارشات سازمان اموال تملیکی فروش اموال در سال ۱۴۰۰ روند بسیار خوبی داشته و این نکته حائز اهمیت است که نیمی از فروش سال ۱۴۰۰ اموال‌های تملیکی طی این سه ماه رخ داده است و به واسطه اقدامات قضایی صورت گرفته‌است.

همچنین در اسفند ۱۴۰۰ معادل کل سال ۹۹ در بندرعباس فروش صورت گرفته‌است که فقط در این استان رشد ۵۰۰ درصدی فروش کالا را نشان می‌دهد. بنابراین این‌ها نشان می‌دهد، بیش از فروش اموال‌های تملیکی از آذر ۱۴۰۰ تا بهمن ۱۴۰۰ صورت گرفته است و حدود ۴۴ درصد از کالاها در سه ماهه اخیر با آراء برائت صادره از سوی مراجع قضایی و تعزیراتی به صاحبان آنها استرداد شده‌است.

با این تفسیر بیش از ۵۴ درصد انبارهای اموال تملیکی تخلیه شده‌است و با توجه به روند تعیین تکلیف‌ها در کل کشور دیگر معضلی به نام کالاهای رسوبی و کانتینرهای چند سال مانده در بندر شهید رجایی نداریم و به همین جهت انبارهای اموال تملیکی برخی از استان‌ها به دلیل تعیین تکلیف کالاها جمع شده‌است.

■ **کالای خطرناک و انفجاری در انبارهای تهران**
همچنین در استان تهران در خصوص انهدام انجام شده در زمینه ساماندهی انبارهای اموال تملیکی در سطح استان حدود شش نوبت بازرسی از انبارهای سازمان به عمل آمده که بیش از ۹۰ درصد اموال در این انبارها تعیین تکلیف شده‌اند.

همچنین در نتیجه این بازرسی‌ها بیش از ۱۹۳ هزار کیلوگرم آزیست و کالاهای پرخطر و مضر از نظر محیط‌زیست و بهداشتی پس از ۱۱ سال تعیین تکلیف شده‌اند؛ بزرگ‌ترین انهدام اموال در انبارهای سازمان اموال تملیکی در حوزه اقلام دارویی و شیمیایی پس از انتقال به استان اصفهان برگزار شد؛ بیش از ۲۵۹ تن سرم تاریخ مصرف گذشته نیز منهدم شده‌است.

بیش از ۷۰۰ فقره حکم و دستور قضایی و تعزیرات در سطح استان تهران صادر و بیش از ۶۴۰ فقره کالای خطرناک و انفجاری از انبارهای گمرک فرودگاه امام خمینی (ره) توسط سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی به میزان بیش از ۱۷ تن خارج و در جای مناسب انبار شده‌است. یک دستگاه ام آر آی که سال ۱۳۹۴ توسط صندوق هیئت امنای ارزی خریداری و به کشور وارد شده، بود نیز خارج و تعیین تکلیف شد.

■ **انهدام ۵۷ تن کالا در خراسان**

در استان خراسان رضوی ۵۹۲ پرونده بلا تکلیف با دستور دادستان و حکم به فروش و انهدام کالا تعیین تکلیف شده‌اند. همچنین یک انبار از شرکت برق مجزه به دوربین و نگهبان که به صورت رایگان به دستور دادستان در اختیار سازمان اموال تملیکی قرار داده شده‌است، اختصاص یافت و از یک انبار شش تریلی حاوی ماینر خارج شده و به انبار مذکور انتقال یافت. عملیات انهدام ۵۷ تن کالا در مدت زمان ۶۰ روز انجام شد. در حال حاضر نیز ۲۷۰ عدد سیلندر به انبار علوم پزشکی اختصاص داده شده‌است. همچنین ۱۵۲ هزار و ۸۰۰ تن کالای متروکه و قاچاق به عنوان خوراک دام و کود به جهاد کشاورزی در پروسه فروش واگذار و قرار گرفت و تعداد ۹۰۰ پرونده متروکه به انبار منتقل شد و در مزایده و انهدام قرار گرفت. همچنین کالاهای متروکه و مستهلک در گمرکات دودارون، سرخس و لطف‌آباد باقی مانده و در همان گمرکات جهت طرح مزایده مطرح شد.